

Stockholm den 30 januari 2024

Utbildningsdepartementet

Forskningspolitiska enheten

Diarienumr remissinstansen: U2023/02898

SEI remissvar till SOU 2023:59 Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation

Sammanfattning

Stockholm Environment Institute (SEI) har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på betänkandet från Forskningsfinansieringsutredningen. Institutet välkomnar betänkandet. SEI har granskat utredningens bedömningar och förslag med utgångspunkt i hur de bedöms påverka organisationens möjlighet att söka forsknings- och innovationsmedel och bedriva effektivt forsknings- och policyarbete inom ramen för den föreslagna myndighetsstrukturen.

Överlag anser vi att utredningen är gedigen. Den genomför en systematisk analys av nuvarande struktur samt föreslagna alternativ enligt sju tydliga och relevanta kriterier. Vi ser fördelar och nackdelar med den föreslagna myndighetsstrukturen som föreslås innehålla tre nya myndigheter som har ansvar för i princip all statlig finansiering som sker via öppna utlysningar av forskning och innovation.

SEI har i princip ingen synpunkt på organisationen som sådan, men vi är angelägna om funktionen: att relevanta utlysningar och finansieringsmöjligheter produceras av organisationen, som i sin tur stimulerar forskning med hög vetenskaplig kvalitet, hög samhällsrelevans och stärker Sverige som forskningsnation.

SEI avstyrker förslaget att ersätta nuvarande organisation med tre nya myndigheter, i sin nuvarande form, då en sådan omställning kräver ett mer genomarbetat underlag för hur förändringen kan iscensättas utan att riskerna för att svenska forsknings- och innovationssystemet blir för stora. SEI anser dock att utredningen kommit med flera förslag som kan ha högt värde i sig och är värda att gå vidare med även med befintlig myndighetsstruktur.

SEI tillstyrker flera av de övriga förslagen som utredningen lägger fram, avseende till exempel finansiering av utländska forskningshuvudmän, finansiering av doktorandstudier, krav på samfinansiering och utredning av indirekta kostnader.

Övergripande synpunkter och utgångspunkter

Det är positivt att regeringen gör ett omtag om forskningspolitiken (se vårt [inspel till ny forskningsproposition](#)) och slutför denna utredning. Det ger en chans till att förbättra förutsättningarna, tydliggöra målbilden för svensk forskning och innovation, och att reflektera kring vad som fungerar bra och mindre bra i dagens system. Att strukturera om organisationen av forskningsfinansiering ser vi som en viktig del att stärka excellens, innovation och internationalisering. Som ett policyorienterat institut inriktat på tillämpad forskning och innovation inom miljö, hållbarhet och global utveckling är vi dock främst en sökande och mottagare av forsknings- och innovationsfinansiering från svenska myndigheter, men ges även möjligheter *ad hoc* att ge inspel till inriktningen på utlysningar genom t.ex. dialog, samråd och referensgrupper. Notera att SEI ej är medlem av elektorsförsamling och därför inte deltar i elektorsval, varken i befintlig organisation eller i den föreslagna nya organisationen.

Våra prioriterade önskemål från forskningspolitiken är:

- Stärkt satsning på forskning och innovation i Sverige, i kombination med en tydlig målbild och strategi för kvalitetshöjning.
- En hög andel finansiering genom konkurrensutsatta utlysningar, där forskningen granskas och bedöms oberoende och på egna meriter.
- Instituterna bör ges en större roll i det svenska systemet, där fokus idag ofta ligger på lärosäten. Instituterna har en viktig roll inte minst när det gäller samhällsrelevant forskning och innovation och att säkra förmågan att lösa samhällets utmaningar och bidra till näringslivets konkurrenskraft (det tredje kriteriet i utredningen). Instituterna är ofta snabbare och mer flexibla att ta sig an nya forskningsområden, och agerar en viktig kontaktyta mellan forskning, policy och praktik.
- Stärkt satsning på internationalisering, framför allt genom ökade stöd för internationella samarbeten. Detta gäller EU:s forskningssamarbeten, men kanske ännu mer med tillväxt- och låginkomstländer bortom EU och forskning för global utveckling. I de miljöerna kan svenskfinansierad forskning utgöra en viktig hävstång på en rad områden: stärka deras kapacitet att förebygga och hantera globala utmaningar, stärka svensk beredskap och förmåga att förstå omvärlden, bygga kontakter för annat samarbete. Vi delar [Europeiska kommissionens bedömning](#) att s.k. 'science diplomacy' är en viktig mekanism av flera anledningar.
- God basfinansiering av institut och goda villkor för indirekta kostnader och samfinansiering.

Vår bedömning och slutsatser kring huvudförslaget att skapa tre nya myndigheter

I princip har SEI ingen synpunkt på organisationen som sådan, men vi är angelägna att relevanta utlysningar och finansieringsmöjligheter produceras av organisationen, som i sin tur stimulerar forskning med hög vetenskaplig kvalitet, hög samhällsrelevans och stärker Sverige som forskningsnation.

Huvudorsakerna att vi ändå avstyrker förslaget är:

- Samordning och effektivitetsvinster torde kunna stärkas inom befintlig organisation. Det är inte tydligt att de vinster som presenteras genom omstruktureringen kommer överväga den betydande kostnad som omorganisationen kommer att innebära.
- Vi upplever idag inte en orimligt hög kostnad som forskningshuvudman att bevaka utlysningar. Det vore dock uppskattat om myndigheterna idag kunde presentera en gemensam webbportal med framtida och nuvarande finansieringsmöjligheter. Frågan om harmonisering av olika finansiärers

krav och regler kring OH, administration och rapportering är en annan viktig fråga, och bör även den kunna adresseras i befintlig organisation.

- Omställningskostnaden verkar kunna bli hög, och det är tveksamt om den befogar den eventuella nytta som skulle uppstå. En omorganisation kan skapa otydlighet och förseningar i systemet, vilket i förlängningen kan drabba svensk konkurrenskraft och förmåga till grön omställning.
- Viss pluralism i den övergripande organisationen och en mångfald av finansiärer kan leda till ökad innovation och lärande – både när det gäller analyser av forskningsbehov och när det gäller administration och kommunikation.
- Att höja forskningskvalitet kräver från vårt perspektiv andra och fler åtgärder än en omorganisation av finansieringen, t.ex. typer av utlysningar, bedömningskriterier, rapporteringskrav, incitament för forskarkarriärer.

Ifall regeringen beslutar att genomföra förslaget och bilda tre nya myndigheter, så vill vi föra fram följande prioriteringar:

- Förslaget lägger fram en ny organisatorisk struktur på tre myndigheter med olika ansats till finansiering men utan egen tematisk inriktning. De ska alla kunna finansiera alla olika tematiska områden och sektorer. För de tematiska områden som traditionellt täckts av de myndigheter som föreslås försvinna och gå in i de tre nya myndigheterna kommer det naturligt bli så att kompetens inom dessa områden finns inom de nya myndigheterna. Dock kommer vissa områden inte vara lika naturligt representerade, t.ex. områden som idag hanteras av SIDA och Naturvårdsverket. Det blir därför väldigt viktigt att personer från dessa myndigheter har platser i referensgrupper och kan ha inflytande över utlysningar i den nya myndighetsstrukturen, speciellt Innovationsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning.
- Den struktur för styrningen som föreslås för Vetenskapsmyndigheten är baserad på att ha forskare i styrelse och forskarråd. Det blir viktigt att de forskare som sitter i styrelse och forskarråd representerar alla områden, även de som är mindre och idag inte naturligt representeras av Vetenskapsrådet. Det blir viktigt att välja forskare som representerar en tematisk bredd och även forskare från både lärosäten och forskningsinstitut.
- För den föreslagna Myndigheten för strategisk forskning bör representant från institut finnas med i myndighetens styrelse samt i de portföljgrupper som styrelsen tillsätter. Även den föreslagna gruppen för strategisk samordning och gemensam systemstrategi, mellan de tre myndigheterna, skulle gagnas av perspektiv från instituten.
- Den centrala funktionen för internationell samordning under Myndigheten för strategisk forskning (s. 360) samt möjligen också gruppen för strategisk samordning och gemensam systemstrategi, bör också ta ett övergripande ansvar för samordning av forskning om, med och för global utveckling och samarbeten med medel- och låginkomstländer.
- Att strukturera om myndigheterna på det sätt som föreslås i utredningens rapport är en stor omställning som under övergångsperioden riskerar skapa en otydlighet i det svenska forskningsfinansieringssystemet. Sverige har inte råd med att ha en tid då forskare inte förstår hur och var de kan söka medel. Sveriges konkurrenskraft samt arbetet med omställning och att möta de stora samhällsutmaningarna kräver att svensk forskning kontinuerligt driver på, och gärna ökar utväxlingen av investeringar som görs. Det blir därför viktigt att förändringen i systemet görs på ett kontrollerat sätt och att alla aktörer i systemet hålls informerade om hur och var finansiering finns att söka inom alla olika områden.
- För aktörer i forsknings- och innovationssystemet går det inte att överskatta vikten av att säkra kontinuitet i utlysningar, dvs möjlighet att söka, använda och avsluta projekt, under hela den tid som omorganisation och utveckling av nya system pågår. Att gå över till tre myndighet, och ett nytt system som ska ersätta PRISMA och användas av alla, kommer innebära förseningar och

barnsjukdomar. Viktigt att denna omstrukturering inte påverkar möjlighet att ansöka om nya, disponera och avsluta existerande projekt. Det behöver finnas en tydlig plan för hur nuvarande struktur förblir fullt fungerande tills det nya är helt på plats.

Vår bedömning och slutsatser kring övriga förslag

Vi anser att förslagen nedan är mycket viktiga och relevanta, som kan ge stor nytta på kort sikt. De kan genomföras i såväl ny som i befintlig organisation av forskningsfinansieringen.

- **Vi tillstyrker förslaget att forskningsfinansiärer ska kunna finansiera utländska forskningshuvudmän i de fall de samarbetar med svenska forskningshuvudmän i gemensamt projekt, men anser att det ska gälla när projekten leds av och kontrakteras med svenska forskningshuvudmän (avsnitt 6.5.5).** Internationella samarbeten är av ökande vikt för excellens, innovation och relevans för de globala utmaningar vi har idag, men det är rimligt att samarbetet styrs från svenska huvudmän och huvudsökanden. Kunskapsutbyte, kompetenshöjning och forskningsresultat kan därmed omsättas bättre i svenska forskningsmiljöer och samhälle.
- **Relaterat till internationalisering ser vi satsningen på sk "science diplomacy", vilket föreslås som ett ansvar för Myndigheten för strategisk forskning, som mycket lovande och angelägen (s. 323-324).** Ett sådant initiativ bör sätts oavsett myndighetsstruktur.
- **Vi tillstyrker förslaget att forskningsfinansiärer bör bevilja medel för fyra års doktorandstudier, i de fall syftet är att finansiera forskarutbildning (avsnitt 6.5.5).** Det är rimligt att på detta sätt skapa större trygghet och bättre kontinuitet. Som institut främjar vi doktorand- och industridoktorandstudier för våra anställda.
- **Vi tillstyrker förslaget att forskningsfinansiärer bör undvika att ställa formella krav på samfinansiering från lärosäten vid utlysning av medel (avsnitt 6.5.5).** Detta bör även gälla för institut.
- **Vi tillstyrker förslaget att regeringen bör låta utreda indirekta kostnader och undersöka om det är lämpligt att använda en schablon (avsnitt 6.6.1).** I en sådan utredning är det viktigt att inkludera instituten och förstå deras specifika behov av basanslag, extern finansiering samt täckning för indirekta kostnader. En stor fördel med extern finansiering av forskning och innovation är att forskningsförslag från institut och lärosäten konkurrerar på samma meriter och bedöms på samma kvalitetskriterier. Däremot måste de olika typerna av ekonomiska förutsättningar för institut och lärosäten förstås om man eventuellt introducerar schabloner.

Om Stockholm Environment Institute

Stockholm Environment Institute (SEI) grundades 1989 genom beslut av Riksdagen. SEI arbetar med forskning och samverkan för att stödja beslutsfattande inom internationella miljö- och hållbarhetsfrågor, såsom klimat, vatten, luft, sanitet, transport och energi. Med kontor i 7 länder och ca 360 anställda, har SEI under en rad år rankats som en av världens ledande tankesmedjor inom miljöpolicy. SEI uppbär basfinansiering från staten och dess styrelse tillsätts av regeringen.